

DRAFUL DE PE SCÂNDURĂ

Theodor Cristian POPESCU

Spectacol-lectură

Mult timp m-a iritat ideea de lectură publică a unui text de teatru. Mi se părea că cineva mi-l bagă pe gât cu forța, din lipsă de încredere că l-ar putea citi și singur. Această formă intermediară, neterminată, de punere în scenă îmi părea amatoricească și frivolă. Acum vreo zece ani, participând la rezidența de vară de la Royal Court Theatre din Londra, mi s-a cerut, celor câțiva regizori invitați (majoritatea participanților fiind autori), să prezentăm lecturi publice cu fragmente de texte inedite din dramaturgia națională a fiecăruia. Eu am ales să prezint un fragment dintr-o piesă, rămasă foarte puțin cunoscută, de Nina Tîntar. Acțiunea fragmentului se petrecea pe culoarul unui tren de noapte. Am marcat un spațiu foarte mic, de vreo doi metri pătrați, în mijlocul scenei, și am înghesuit acolo câteva valize și patru actori, îmbrăcați gros, în paltoane, în poziții chinuite (care pe jos, care printre bagaje, care într-un picior) într-un fel de grup statuar contorsionat și le-am cerut să fumeze non-stop. Le-am mai cerut, evident, să învețe textul. Prezentarea a avut mare succes. Actorii sufereau de căldură în lumina proiectoarelor, curgeau apele pe ei, dar nu s-au plâns decât după reprezentare, întrebând de ce au fost angajați și plătiți pentru o lectură publică, dacă au fost puși să joace într-un spectacol. Eu n-am înțeles atunci unde era problema, dar gazdele s-au distrat bine și continuă să se amuze oricând ne întâlnim și ne amintim de prima „lectură publică” românească de la Royal Court. Astăzi, această formă de prezentare a devenit înțeleasă, acceptată și tot mai populară în România. Practic, toate festivalurile de teatru la care am participat în această toamnă au avut în program și spectacole-lectură. Nu întotdeauna textele astfel prezentate au fost însă bine puse în valoare. Ceea ce m-a făcut să meditez asupra unui set de condiții minimale care ar trebui, după părerea mea, urmărite într-o „punere în lectură”. În primul rând, ceva ce poate părea un detaliu am observat că e destul de des ignorat: să fie suficientă lumină. Într-o lectură publică, actorii citesc. Cred că poate fi sacrificată atmosfera pe care un regizor ar fi interesat s-o creeze în spațiul de lectură în favoarea unei bune vizibilități a textului din mâna actorului ce citește, ca o condiție primordială a unei bune lecturi. Mai cred, de asemenea, că de cele mai multe ori e bine să se citească cu voce tare didascalile autorului, căci nu există alte mijloace prin care pot fi transmise detalii, uneori foarte importante, precum vârsta personajelor, schimbările de spațiu sau săriturile în timp. Apoi, ar fi bine să fie invitați actori care pot nuanța citind, nu se bâlbăie exagerat, se aud bine, au o dicție acceptabilă și sunt capabili să transmită o schiță despre personajul lor, un crochiu, cu un minimum de mijloace. E mai greu decât pare, căci nu au sprijin în acțiuni, în deplasări, în relații în spațiu. Și, mai ales, trebuie invitați actori care înțeleg să se pună în slujba unui text, acceptând să fie transmitători ai unei idei, și nu vedetele principale ale unei reprezentații. E, din nou, mai greu decât pare. Același lucru și pentru regizor. Poate fi frustrant să te abții din a desfășura mecanisme teatrale, dar cred că exact asta trebuie făcut. O mișcare, un gest, o pauză, o întoarcere de cap, o privire ridicată din text au acum o importanță enormă, în minimalismul impus de realitatea unei lecturi publice. Nu toți regizorii știu și pot să scoată sens dintr-un text, în acest mod. Este, aș spune, aproape o altă profesie, ca regia de teatru radiofonic sau cea de teatru muzical. Căci spectacolul, în cazul unei lecturi publice, se creează aproape integral în imaginația celor care asistă. A stimula această imaginație, transmitând atât cât e nevoie pentru ca un text să poată fi evaluat corect, e o întreprindere extrem de delicată. De aceea, am ajuns să cred că spectacolele-lectură foarte bune sunt la fel de rare precum spectacolele foarte bune pur și simplu.